

Türkiye'nin oldukça "cılız" sayılabilecek yayın piyasasında özellikle çok daha seyrek Tasladığımız sosyolojik araştırmalar yayınlar arasından seçtiğimiz bir kitabı köşemize konuk edeceğiz. En "genel" ve "geniş" anlamda bizleri, doğrudan kavradığını/kapsadığını en azından çabaladığını- sandığımız bu kitabı kısaca sizlere tanıtmak istiyoruz. 1986 yılında, İletişim yayınları arasından çıkan MÜHENDİSLER VE İDEOLOJİ (öncü devrimcilerden yenilikçi seçkinlere...) adlı kitap; sosyolog Nilüfer GÖLE'nin Fransızca kaleme aldığı doktora çalışmasının Türkçe'ye Eli Levi tarafından çevirisi. Mühendislerin ideolojileri ve kimlikleri hakkında Türkiye'de yayımlanan en kapsamlı çalışmalardan ikincisi. İlki, 1978 yılındaTMMOB'un yaptırdığı daha "ampirist" düzeyde bir araştırmaydı ve "Mühendisler mimarlar..." adı altında yayımlandı.

Kitabın asıl hedefi, önsözde de kısaca belirtil- diği gibi "Türkiye'de devlet ve toplum arasında değişen ilişkiyi, oluşmakta olan yeni sosyal ve kültürel çelişki ve gerginlikleri ortaya çıkar- mak." diye tanımlanmış.

Yazar, devlet ve toplum arasında ki ilişkiyi, demokrasi bağlamında tartışmayı yeğlediğin- den söz ederek; demokrasinin zaman zaman "iflas" etmesinin temelinde alışlagelmiş ideolojilerin/söylemlerin dışında:"... devlet müda- halelerinde, devletin Osmanlı'dan bu yana otoriter diye tanımlanan niteliğinde aramıyor. Tam tersine, demokrasinin oluşmasında orta- ya çıkan sorunları, toplum düzeyinde, toplumsal aktörlerin bilinci, ideolojileri, sosyal hareketleri içinde arıyor". Yazar, çalışmayı hazırlarken, bugün var olan "ideolojiler" üzeri- ne yeniden ideoloji üretmek yerine; doğrudan bu ideolojilerin kaynaklandığı "sosyal, kültürel anlamları ve yatay toplumsal ilişkileri ortaya çıkarmanın" daha gerçekçi ve anlamlı ola- cağını düşünerek aralarında bir elektrik mü- hendisinin de bulunduğu yedi kişilik mühendis grupta; belli aralıklarla, değişik sorunsallar üzerine konuşmalar yapmış ve bu konuşma- lardan çıkardığı sonuçları çeşitli teorik/ideolo- jik göndermelerle sosyolojik düzleme aktarıp, tartışmış.

Kitabın önsözünde ve özellikle ilk bölümlerinde; modernleşme, pozitivism, zayıf tarihsellik, sivil toplum, sanayi uygarlığı ve mühendisler başlıkları altında: modernleşme ve rasyonel-leşmenin taşıyıcısı mühendisler, egemenliğin rasyonel taşıyıcıları mühendisler gibi kavram- ları irdeleyen yazar, kitabın diğer bölümlerinde ise; Türkiye'de rasyonalist görüşlerin tarihini ve Türk Mühendislerinin çok anlamlı kimlikleri- ni genişçe tartışmış...

Mühendisler, kendilerini tanımlarlarken (hem yurttaş hem de teknik insanlar olarak) sürekli bir ikilemi yaşıyorlar. Çünkü ya üretimde kendi "sahip" oldukları dünya görüşlerine göre tavır alıyorlar ya da teknolojik gelişmelerin belirlediği ideolojilerin taşıyıcısı olmak zorunda kalıyorlar.

Kitapta, her türlü teknolojiyi sorgusuz sualsiz, kendiliğinden ilerici sayan-sanayici mühendis-kimliğinin sorgulandığı uzun ve ilginç konuşmalar da yer alıyor. Teknik söylemi; toplumsal katmanlara yatay olarak aktarmayan, insanî ve ahlakî boyutları yakalayamayan mühendis tanımı olumsuzlanıyor.

